Høringsinnspill til "Framtidens videregående opplæring"

Høringsinstans: Framtidens videregående opplæring

Innspill fra:
Hedda Strandsæter Engelien, på vegne av 2. års lærerstudenter ved Norges idrettshøgskole på lærerutdanningen i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, kroppsøving og idrettsfag.

Henvisning til endringer:
Innspillet gjelder forslag om endringer i utdanningsprogrammet idrettsfag, herunder en sterk kobling til helse og eventuelle navne- og strukturendringer av programområdet.

Konklusjon:
Vi anbefaler at idrettsfag videreføres som et eget utdanningsprogram. Dagens idrettsfag viser svært gode resultater når det gjelder gjennomføring, trivsel og læringsmiljø.

Konkrete tilbakemeldinger:

- Idrettsfag bør beholde sin tydelige faglige identitet.
- Eventuelle navneendringer må ikke føre til at idrettsdelen framstår underordnet helse.
- Helsekompetanse er allerede en sentral del av dagens læreplaner i idrettsfag.
- Utfordringen knyttet til rekruttering til helseyrker bør ikke primært løses gjennom endringer i videregående opplæring.
- Det bør fortsatt være mulig for elever å velge et bredt studieforberedende program uten at innholdet i større grad innrettes mot bestemte yrker eller utdanningsløp.

Begrunnelser:
Idrettsfag er utdanningsprogrammet i videregående opplæring som oppnår best resultater når det gjelder gjennomføring. Ifølge Utdanningsdirektoratets analyser i samarbeid med Statistisk sentralbyrå fullfører 93 prosent av elevene på idrettsfag videregående opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2025). Selv om den høye fullføringsgraden ikke nødvendigvis kan forklares av utdanningsprogrammet alene, gir tallene grunn til å undersøke hvilke kvaliteter ved idrettsfag som bidrar til at så mange elever lykkes. Vi mener det er viktig å bevare de faktorene som allerede ser ut til å fungere godt før det gjennomføres omfattende

strukturendringer. Når et utdanningsprogram over tid leverer svært gode resultater, bør eventuelle endringer bygge på dokumentert kunnskap om hva som faktisk kan forbedres.

Vi har forståelse for at forslaget om «Helse, aktivitet og idrett» bygger på et ønske om å synliggjøre betydningen av helse, fysisk aktivitet og forebyggende arbeid i samfunnet. Helse-, aktivitets- og idrettskompetanse vil sannsynligvis bli stadig viktigere i årene som kommer, og vi deler ambisjonen om å styrke disse perspektivene i videregående opplæring. Etter vårt syn er imidlertid ikke utfordringen at disse temaene mangler i dagens idrettsfag. Tvert imot er helse allerede godt integrert i både fagets innhold og læreplanverk. På denne bakgrunnen ser vi ikke et behov for en navneendring som kan bidra til å svekke den etablerte identiteten og forståelsen av idrettsfag som utdanningsprogram. Dagens navn er godt kjent blant elever, foresatte, skoler og arbeidsliv, og gir en tydelig beskrivelse av programmets kjerneinnhold. En endring til «Helse, aktivitet og idrett» kan skape inntrykk av at tyngdepunktet flyttes fra idrett til helse, til tross for at helseperspektivet allerede er en sentral del av dagens utdanning. Dersom det likevel anses nødvendig med en ny betegnelse, mener vi at idrett bør ha en mer fremtredende plass i navnet, for eksempel gjennom «Idrett, aktivitet og helse». En slik løsning vil tydeligere signalisere kontinuitet med dagens idrettsfag og ivareta den idrettsfaglige identiteten som har vært grunnleggende for programmet gjennom mange år.

Som tidligere elever og nåværende lærerstudenter med praksiserfaring fra videregående skole opplever vi at idrettsfag kjennetegnes av høy trivsel, sterke fellesskap og et inkluderende læringsmiljø. Samtidig mener vi at idrettsfagets verdi handler om mer enn trivsel alene. Utdanningsprogrammet er en særegen læringsarena hvor teoretisk kunnskap kombineres med praktiske erfaringer. I diktet «Hela kroppen behövs» av en ukjent forfatter avsluttes det med: «Hela kroppen behövs för att lära» (Jordet, 2010, s. 63). Dette perspektivet belyser at elevene lærer ikke bare om trening, helse og fysisk aktivitet, men også lærer gjennom kroppslige erfaringer, praktisk aktivitet og refleksjon knyttet til disse erfaringene. Elevene får anledning til å omsette teori til praksis og erfare sammenhenger.

Gjennom praktisk aktivitet utvikler elevene også kompetanse innen samarbeid, kommunikasjon, ansvarstaking, ledelse og problemløsning. De lærer å planlegge, gjennomføre og evaluere aktiviteter, reflektere over egen utvikling og håndtere både motgang

og mestring. Dette er erfaringer som kan være vanskelig å erstatte gjennom tradisjonell klasseromsundervisning alene. Av den grunn er vi bekymret for at en eventuell sammenslåing av fagområder eller et sterkere fokus på helse, kan føre til færre praktiske timer. Dersom målet om økt fordypning i fagene fører til at elevene tilbringer mindre tid i aktivitet, risikerer man å svekke balansen mellom teori og praksis. Etter våre erfaringer velger mange elever idrettsfag fordi de liker å være i aktivitet, og lærer best gjennom bevegelse. Denne læringsformen er en av dagens idrettsfags viktigste kvaliteter og må sikres en sentral plass i utviklingen av framtidens videregående opplæring.

Helse er allerede en sentral del av dagens idrettsfag og er tydelig forankret i læreplanene for programfagene. I treningslære er «Trening, helse og livsstil» et eget kjerneelement, der elevene skal utvikle kunnskap om sammenhengen mellom trening, livsstil og helse, og hvordan disse faktorene påvirker livskvalitet og funksjon gjennom livet. Tilsvarende skal elevene i breddeidrett tilegne seg kunnskap om forhold som påvirker helse, samt hvordan fysisk aktivitet kan fremme både fysisk og psykisk velvære. Helseperspektivet i idrettsfag handler imidlertid om mer enn fysisk aktivitet og livsstil alene. Gjennom kjerneelementet «Helse og idrett» i programfaget «Idrett og samfunn» skal elevene utvikle forståelse for helse i et samfunnsperspektiv (Utdanningsdirektoratet, u.å.). Dette illustrerer at helse allerede er integrert i idrettsfag på både individ- og samfunnsnivå.

Dersom idrettsfag i framtiden skal inngå i den foreslåtte retningen «Helse, aktivitet og idrett», mener vi at det er avgjørende at det stilles tydelige nasjonale krav til lærerens fagkompetanse. Samtidig som vi støtter ambisjonen om å styrke helseperspektivet i utdanningen, er vi bekymret for at en sammenslåing av fagområder kan føre til uklarhet om hvem som er kvalifisert til å undervise i de nye fagene. Vi kan ikke risikere at undervisning i komplekse temaer som treningslære, fysiologi, helse og forebyggende arbeid gis av lærere uten solid idrettsfaglig og pedagogisk kompetanse. Slike fagområder krever forskningsbasert kunnskap og faglig fordypning for å kunne undervises på en faglig forsvarlig måte. Vi mener derfor at framtidens utdanningsprogram må sikre at undervisningen ivaretas av lærere med solid idrettsfaglig og pedagogisk kompetanse. Dersom den nye retningen skal kombinere idrett, aktivitet og helse, bør det stilles tydelige krav om formell kompetanse innen idrettsvitenskap på lektornivå eller tilsvarende relevant faglig fordypning. Når helse og idrett gis en mer sentral rolle i videregående opplæring, må dette også følges opp med høye kompetansekrav til lærerne. Vi anbefaler derfor at det utarbeides tydelige nasjonale kompetansekrav for

undervisning i det nye utdanningsprogrammet. Dette bidrar til å sikre kvaliteten på opplæringen.

På bakgrunn av at helse er et gjennomgående tema i dagens læreplaner, stiller vi spørsmål ved hvilket kunnskapsgrunnlag som ligger til grunn for antakelsen om at en omstrukturering av idrettsfag vil føre til økt rekruttering til helseyrker. Det er usikkert om mangelen på helsepersonell kan løses gjennom endringer i videregående opplæring alene. Rekruttering til helseyrker påvirkes også av faktorer som lønnsnivå og arbeidsvilkår. Vi etterlyser derfor et tydeligere kunnskapsgrunnlag som dokumenterer hvordan de foreslåtte endringene forventes å bidra til økt rekruttering til helseyrker. Før det eventuelt gjennomføres så omfattende endringer i et utdanningsprogram som kjennetegnes av høy gjennomføring og høy trivsel, bør de forventede gevinstene dokumenteres tydeligere.

Et av kjerneelementene i aktivitetslære er «Friluftsliv», hvor elevene utvikler kompetanse innen samarbeid, fellesskap og ansvar. Etter våre egne erfaringer som elever og gjennom praksis i videregående opplæring bidrar friluftsliv, og spesielt lengre turer med overnatting, til å skape sterke relasjoner og et inkluderende klassemiljø allerede tidlig i skoleløpet. Dette er en viktig del av idrettsfagets egenart, og noe flere elever på ungdomsskolen ser frem til når de søker seg til programmet. Vi mener derfor at friluftsliv fortsatt må være en sentral del av utdanningsprogrammet i framtiden.

En sterkere kobling til helserelaterte yrker kan bidra til at idrettsfag oppfattes som et mer yrkesrettet utdanningsprogram enn det er i dag. En viktig styrke ved dagens idrettsfag er at elevene får mulighet til å fordype seg i idrett, trening og helse, samtidig som de oppnår generell studiekompetanse og beholder dermed et bredt grunnlag for videre studier og framtidige yrkesvalg. Idrett står sterkt i den norske kulturen. Norges idrettsforbund har en visjon om at alle skal ha mulighet til å drive med idrett (Norges idrettsforbund, 2023). Idrettens samfunnsverdi anerkjennes også gjennom nasjonal idrettspolitikk og offentlige investeringer i idrett og fysisk aktivitet (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2026). idrettsfagets betydning kan også sees i et livslangt perspektiv. For mange ungdommer er idrettsfag en unik mulighet til å kombinere skolegang med en interesse for fysisk aktivitet, idrett eller toppidrettssatsing. Vi frykter at idrettsfagets egenart gradvis svekkes dersom innholdet i større grad rettes inn mot bestemte yrker eller sektorer. Hva skjer med den eleven som søker idrettsfag fordi programmet gir en unik mulighet til å kombinere skolegang med en

interesse for fysisk aktivitet, idrett eller toppidrettssatsning, dersom den idrettsfaglige identiteten gradvis tones ned? Vi frykter at en slik utvikling kan svekke et utdanningsprogram som i dag motiverer mange elever til å gjennomføre videregående opplæring. Mange ungdommer søker nettopp idrettsfag fordi utdanningsprogrammet gir dem mulighet til å satse på noe de brenner for, samtidig som alle framtidige studie- og yrkesmuligheter fortsatt holdes åpne. Det er nettopp denne kombinasjonen av fordypning og valgfrihet som gjør idrettsfag til et attraktivt og viktig utdanningsprogram.

Gjennom egne erfaringer opplever vi at mange tidligere idrettsfagselever beholder et sterkt engasjement for idrett og fysisk aktivitet som voksne. Flere bidrar senere som frivillige i idrettslag, gjennom dugnadsarbeid, styreverv eller som foreldretrenere for barn og unge. På denne måten kan idrettsfag indirekte bidra til å styrke den frivilligheten som norsk idrett i stor grad er avhengig av. Dette er en samfunnsverdi som kan være vanskelig å måle, men likevel viktig å ta med i vurderingen av utdanningsprogrammets betydning.

Selv om elevene som søker idrettsfag allerede har valgt en faglig retning, har de fleste ikke bestemt seg for hvilket yrke de ønsker å ha i framtiden. Som 15-16-åring står man foran et av de største utdanningsvalgene i livet. Nettopp derfor mener vi det er viktig at det ikke forventes at elevene må orientere seg mot bestemte yrker så tidlig. Videre vil vi påpeke at flere praksislærere forteller at tidligere elever fra idrettsfag allerede søker seg til helse- og omsorgsrelaterte utdanninger etter videregående opplæring. Det kan tyde på at dagens utdanningsprogram allerede bidrar til rekruttering innen helsefeltet uten at den brede idrettsfaglige profilen må svekkes.

Når framtidens videregående skole skal formes, må vi ikke glemme hva som får elevene til å møte opp, delta, mestre og fullføre. For mange elever er idrettsfag nettopp en slik arena. Vi anbefaler at idrettsfag i størst mulig grad videreføres som eget utdanningsprogram.

En kort oppsummering av de viktigste punktene:

- Idrettsfag har høyest fullføringsgrad i videregående opplæring (93 prosent).
- Dagens idrettsfag er preget av høy trivsel, sterke fellesskap og gode læringsmiljøer.
- Helse er allerede godt integrert i dagens læreplaner.

- Rekrutteringsutfordringer i helsesektoren kan ikke løses gjennom videregående opplæring alene.
- Elever bør fortsatt ha mulighet til å velge et bredt studieforberedende program uten tidlig spesialisering.
- Idrettsfag bør beholde sin tydelige identitet og sterke posisjon i videregående opplæring.
- Behold idrettsfag som eget utdanningsprogram slik som det er i dag.
- Synliggjør helseinnholdet som allerede finnes i læreplanene framfor å endre utdanningsprogramstrukturen.
- Dersom navnet skal endres, bør idrett fortsatt ha en framtredende plass i betegnelsen.
- Arbeid med rekruttering til helseyrker gjennom tiltak knyttet til arbeidsvilkår, framfor omfattende endringer i et utdanningsprogram som fungerer godt.

KI erklæring:

I utarbeidelsen av denne teksten er Microsoft CoPilot blitt brukt for å avdekke grammatiske feil og strammet opp formuleringer slik at teksten blir mer presis og konkret,

Referanseliste:

Jordet, A. N. (2010). *Klasserommet utenfor*. Cappelen akademiske.

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2026, 15. oktober). Idrettspolitikken. Regjeringen.no. https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/idrett/id2001187/

Norges idrettsforbund. (2023). *Formål, visjon, verdier og overordnede mål.* https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/rapporter/idretten-vil-2023-2027/formal-visjon-verdier-og-overordnede-mal/?utm_source=chatgpt.com

Utdanningsdirektoratet. (2025, 28. august). *Gjennomføring av videregående opplæring.* https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/analyser/2025/gjennomforing-av-videregaende-opplaring-2025/#go-to-top-target

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). Kjerneelementer – Aktivitetslære (IDR01-02). https://www.udir.no/lk20/idr01-02/om-faget/kjerneelementer?lang=nob

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). Kjerneelementer – Breddeidrett (IDR06-03). https://www.udir.no/lk20/idr06-03/om-faget/kjerneelementer?lang=nob

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). Kjerneelementer – Idrett og samfunn (IDR03-02). https://www.udir.no/lk20/idr03-02/om-faget/kjerneelementer?lang=nob

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). Kjerneelementer – Treningslære (IDR02-03). https://www.udir.no/lk20/idr02-03/om-faget/kjerneelementer?lang=nob